

REALIZACIJA DEJAVNOSTI NA PREDMETNI STOPNJI OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA NA RAVNAH NA KOROŠKEM V ŠOLSLEM LETU 2018/2019

 <p>Osnovna šola Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem</p> <p>TO NI SREČA, TO JE ZNANJE ...</p>	<p>GOZDARSKA POT 11 2390 RAVNE NA KOROŠKEM SLOVENIJA TELEFON: 02 620 52 70 TELEFAKS: 02 620 52 87 Elektronska pošta: o-pvpravne.mb@guest.arnes.si Spletna stran: www.os-prezih.si</p>	 <p>20 LET 1993-2013 ZDRAVA ŠOLA</p>
--	---	---

Zbrala in uredila: Vanja Benko, mentorica ŠNO

SEPTEMBER 2018

KDAJ?	KAJ?	KDO?
3. 9.	PRVI ŠOLSKI DAN	
10. 9.	<p>ND: Temeljni postopki oživljanja</p> <p>V ponedeljek, 10. 9. 2018 smo na šoli gostili člane Koronarnega kluba Mežiške doline, ki so nam predstavili projekt <i>Rešujemo življenja</i>. Seznanili smo se in usposobili za izvajanje temeljnih postopkov oživljanja ter kako uporabljati avtomatski defibrilator (AED). Osmi in deveti razredi smo tudi praktično preizkusili, kako uporabiti AED. Tečaj je bil res poučen in zanimiv.</p> 	6.-9. r.

Zapisala in fotografirala: Polona Horvat, 8. b

V ponedeljek smo se prvo uro učenci od 6. do 9. razreda zbrali v telovadnici šole. Tam so nam reševalci spregovorili o srčnih boleznih, kako oživljati in pomagati človeku, ki potrebuje pomoč. Osmo- in devetošolci smo to lahko preizkusili na lutkah. Že prejšnja leta smo poslušali, a vsako leto se česa novega naučimo, zato se mi zdi tak pristop sila poučen in uporaben.

Luka Iršič, 9. b

10. 9.	RODITELJSKI SESTANKI	6.-9. r.
12. 9.	<p style="text-align: center;">V KULTURNEM CENTRU RAVNE NA KOROŠKEM OKROGLA MIZA NA TEMO: OKOLJEVARSTVENO VEDENJE IN ZMANJŠEVANJE ODPADKOV</p> <p>Vsebina: preprečevanje nastajanja odpadkov, iskanje rešitev za odstranjevanje odpadkov iz narave, napovejmo konec divjim odlagališčem, spodbujanje občanov (predvsem mladih) o prenehanju odlaganja odpadkov ob cesti in odmetavanju le-teh iz avtomobilov, novi sistemi ...</p>	

Predstavniki: JKP Log, JKP Ravne d.o.o., KOCEROD d.o.o., predsedniki krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti, župan dr. Tomaž Rožen, vrtec Ravne, predstavniki osnovnih in srednjih šol z učenci.

Naša predstavnika: Leoni Jošt in Anže Mesner

Karolina Kumprej Pečečnik, učiteljica

17. 9.	ZDRAVSTVENA VZGOJA	6. r.
19. 9.	<p style="text-align: center;">ŠPORTNI DAN: Po Vorančevi poti</p> <p>V sredo, 19. 9. 2018, smo imeli prvi športni dan. Šestošolce je pot vodila mimo Podkraja na Šrotnek in mimo kmetije Gačnik na Rimski vrelc. Tam je sledila tudi malica ter daljši postanek. Spregovorili smo o Prežihovi - Vorančevi poti in povedali nekaj o sami zgodovini Rimskega vrelca. Najpogumnejši smo se napili tudi izvirske vode. Ob Vorančevem kipu (dečku s solzicami) v Kotljah je sledil krajši postanek, nato pa smo se po pešpoti Kotlje-Ravne vrnili proti šoli. Imeli smo se lepo. Tudi vreme nam je bilo naklonjeno.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;"><i>Romana Finžgar, učiteljica</i></p>	6.-9. r.

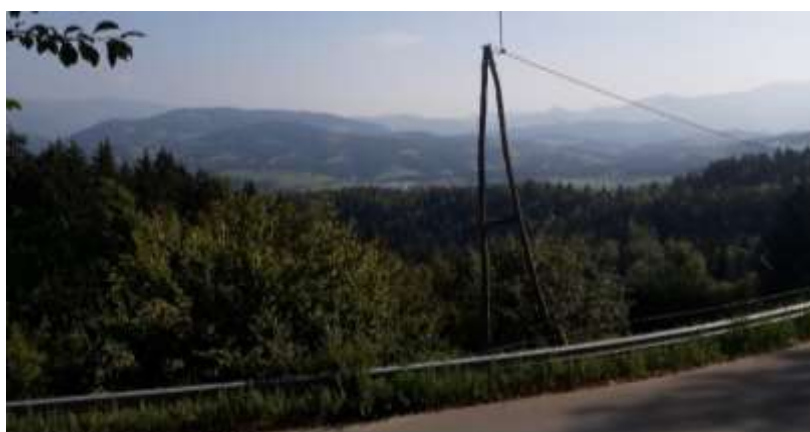
8. razredi smo se v sredo, 18. 9. 2018 odpravili na športni dan po Prežihovi oz. Vorančevi poti. Ob 8.20 smo imeli malico in se ob 9.00 odpravili proti Ivarčkemu jezeru, kjer smo malo postali, se okrepčali in nadaljevali pot do Rimskega vrelca in skozi Kotlje odpešačili nazaj do šole, kamor smo prispeli med 12.30 in 13.00.

Ivarčko jezero, 18. 9. 2018

Polona Horvat, 8. b

V sredo, 19. 9. 2018, smo učenci OŠ Prežihovega Voranca imeli športni dan. 8. razred je šel na Ivarčko jezero, deveti pa smo šli na Smučarsko kočo pod Uršljo goro. Ob 8:30 smo začeli s hojo od šole. Hodili smo po asfaltu in makadamu, nato pa nadaljevali pot po travnikih in gozdu. Pot je bila kar naporna, ampak vsi smo prišli na cilj. Malo smo počivali in se okrepčali, nato pa nadaljevali pot nazaj proti Ravnam . Ves čas smo peli in se smejali. Ob 13. uri smo bili pred šolo, kjer je nekatere že čakal kombi. Dan je bil zanimiv, zabaven in normalno malo naporen.

Luka Iršič, 9. b

Devetošolci smo počivali na Smučarski koči.

Fotografirala: Veronika Ridl, 9. b

20. 9.

PRIREDITEV ZDRAVIH ŠOL V RAVENSKEM PARKU

V četrtek, 20. 9. 2018, smo se prežihovci kot aktivni člani Zdrave šole udeležili prireditve **KOROŠKA V GIBANJU - REGIJSKO SREČANJE ZDRAVIH ŠOL**. Pripravili smo stojnico z različnimi aktivnostmi, kar se je izkazalo za zanimivo, saj so se ob naših ponujenih dobrotah zvrstile skupine ter posamezni obiskovalci, ki so odhajali nasmejani in zadovoljni. Pripravili smo jim sadno-zelenjavni smoothi, presne energijske kroglice, zelenjavni čips, bučno juho ... Sami so si lahko pripravili zeliščni šopek ali zeliščno vrečko. Večino sestavin za svojo ponudbo smo pridelali na svojem eko vrtu. Učenci so pri pripravi in deljenju uživali. Upajo, da se bo v prihodnje zvrstilo še več podobnih dogodkov.

Romana Finžgar, učiteljica

21. 9.

PRIREDITEV OB DNEVU OZN V SLOVENJ GRADCU

*Nagrado prejela Miša Salčnik za svojo nalogo, vezano na kulturno dediščino svojega kraja
OB BISTREM POTOKU JE MLIN*

1 UVOD

Letošnje leto sem kot izbirni predmet izbrala novinarstvo. V prvi polovici šolskega leta smo se ukvarjali predvsem s pisanjem člankov o dogodkih, katerih smo se kot novinarji udeležili kraju in okolici. Druga polovica šolskega leta je bila namenjena raziskovalnemu delu.

Z družino živimo na pobočju hribovja z istoimenskim naseljem Strojna. Kot radovedna najstnica pogosto raziskujem in tako sem popolnoma nepričakovano naletela na ostanke zidov ob potoku. Doma mi je dedek razložil, da gre za ostanke mlinov, ki so jih nekoč imele kmetije, tudi kmetija, na kateri se je rodil. Utrnila se mi je ideja in začela sem z raziskovanjem mlinov v domačem okolju. Menim, da se ohranjanju mlinov posveča premalo pozornosti. Predstavljajo pomemben mozaik kulturne dediščine, z njihovo pomočjo lahko izvemo marsikaj o življenju naših prednikov. Žal pa so vodni mlini na Koroškem le še malo kje ohranjeni, ponekod najdemo le ostanke nekoč pomembnih mlinov, večina pa jih je na žalost izginila.

2 MLINARSTVO

Voda je izjemno pomembna za življenje, so pa ljudje že kaj hitro ugotovili, da si lahko s pomočjo moči vode olajšajo delo. Mline so poznali že stari Rimljani, na območju današnje Slovenije pa se prvi mlini pojavijo že pred več kot petsto leti. Mlin je naprava za mletje žita, pri mletju nastanejo moka in otrobi. Moka je bila izjemno pomembna sestavina za kuhanje, žito so kmetje namreč sejali doma, shranjevanje žita ali moke pa ni bilo zahtevno. Otrobi kot odpadki pri mletju pa so se porabili za krmo živali. Mlinarstvo velja za eno najstarejših obrti. Že pred več tisoč leti so žitna zrna mleli med dvema kamnoma, kasneje na žrmljah, nato so si delo lajšali z mletjem na vodni pogon.

Mlinarji so veljali za pomembne obrtnike, opravljali so težko delo, mnogo kmetov je svoje žito namreč mlelo pri vaškem mlinarju, saj v lasti niso imeli svojih mlinov. Mlinarji pri svojem delu in računanju uslug velikokrat niso bili ravno pošteni, zato so pridobili sloves goljufov, tatov ... O tem govorijo tudi pregovori:

Britje so goljufi, mlinarji tatje, kmetje pa možje. (S. Prek, 1996)

Kolikor mlinarjev, toliko tatov. (E. Bojc, 1987)

Mlinarja premeriš, a tata ne. (E. Bojc, 1987)

Če je več mlinarjev, manj je moke. (E. Bojc, 1987)

Razsežnost mlinov je bila nekoč zelo velika. Mline so imele bogatejše kmetije, zagotovo pa je bil prisoten vsaj en mlin na vsaki vasi. Mlin je imel pomembno vlogo v življenju ljudi, zato ni presenetljivo, da poznamo mnogo pregovorov in rekov, ki so vezani ravno na mlin in mlinarstvo:

Speljati vodo na svoj mlin.

Kar zasiplješ, moraš tudi zmleti.

Trikrat se v mlinu pove.

Kdor prej pride, prej melje.

V krčmi in mlinu se ne ženi.

Bogate pojedine izpraznijo mline.

Mlin melje, kar mu nasiplješ.

Dvakrat se v mlinu pove, trikrat pa bedaku.

V mlinu in od otrok se vse izve.

Stoječ mlin, molčeč jezik ne koristita nič.

Pameten mlinar ne pije vode nad kolesom.

Vsak mlinar vodi vodo na svoj mlin.

Vsakdo na svoj mlin vodo navrača.

Tri dni melje, poldrugi dan poje.

Kadar je mlin izklepan, tudi premek (najslabše žito) melje.

Kdor se z mlinarji brati, ne bo imel kmalu s čim orati.

*Mlinarju ušesa meljejo.
Poštenega mlinarja klobuk ozdravi vsako bolezen.
Pošten mlinar ozdravi vsako bolezen.
Ubog mlinar z dobro vestjo dela.
(E. Bojc, 1987)*

3 VODNI MLINI NA KOROŠKEM

Na Koroškem so mlini na vodni pogon omenjeni že v srednjem veku, največji razcvet pa so doživeli v 18. in 19. stoletju. V drugi polovici 20. stoletja so zaradi tehnoloških napredkov v kmetijstvu številni mlini ustavili svoja kolesa in postopoma zamrli. Danes so večinoma vidni le ostanki nekoč pomembnih vodih mlinov (Oder, K., 2007).

V preteklosti pa so kmetje s pridom uporabljali moč vode. Mlini stojijo navadno ob potoku. Od potoka je speljana posebna voda - mlinščica do jezua, od tod gre voda po rakah (žlebovih) do mlinskega kolesa. Na kolesa se spušča z zapornico, pred njo so grablje, ki zadržujejo vejevje in razno šaro. Pri dotoku vode k mlinu ločimo zgornji ali dotočni del (od jezua do zapornic) in spodnji ali odtočni del (od mlina do struge).

Vodno kolo je zgrajeno iz vodoravnega vratila, včasih tudi iz navpičnega, križaste kolesne napere in oboda. Vratilo je iz mehkega lesa, v sredini četverkotno, na koncih pa okroglo. Na končinah ima tri železne obroče, tečaja pa sta vložena v ležaje iz železa ali kamna. Kolesni obod je sestavljen iz hrastovih krivin.

V Mežiški dolini so mlinarji uporabljali večinoma le vodna kolesa na korce z zgornjo vodo. Padec vode v potokih je namreč precej velik in tako se vodna moč najbolj izkoristi ravno pri tej vrsti koles. Na kolo na zgornjo vodo pada voda iz dotočnega žleba na temenu kolesa v korce in ostaja v njih med vrtenjem, dokler se v določeni legi (v zadnji četrtini napolnjenega kolesa) ne izlije. Kolo deluje tem bolje, čim dlje ostane voda v korcih, zato je dobro, da se voda izlije čim bližje spodnji vodni gladini. Najprimernejši padci za ta kolesa so od 2,5 do 12,5 metrov. Število vrtljajev je majhno, izkoristijo pa od 50 do 80 % vodne energije. Vodna kolesa so različne velikosti, velikost je odvisna od padca in količine vode. Tudi število korcev je različno. Kolo s premerom 3,5 metra ima osem vrtljajev na minuto, večja kolesa pa tudi štiri. Število vrtljajev je odvisno od kolesa, čim večje je kolo, tem počasneje se vrti. Zaradi tega je potrebno število vrtljajev večkrat zvečati s pomočjo zobniškega prenosa.

Vodna kolesa niso primerna za zelo velike padce, saj je takrat izkoristek vodne moči slab, število vrtljajev pa majhno. Neprijetnosti se pokažejo še pozimi, ker voda zaradi mraza zmrzuje. Je pa izgradnja vodnih koles enostavna in razmeroma poceni, les za izgradnjo je imela večina kmetov kar doma. So tudi preprosta za vzdrževanje.

Število koles pri mlinu je odvisno od tega, koliko parov kamnov dela v mlinu. Če sta v mlinu dva para kamnov, bo imel mlin dve kolesi, če je en par, bo pač imel

eno samo kolo. V Mežiški dolini so večji mlini imeli dva kolesa, manjši pa eno. Lahko pa tudi eno samo kolo žene po dva ali več parov mlinskih kamnov, so pa za to potrebne prestave. Vodni mlin sestavljajo rake ali rače (žlebovi), vodno kolo in vratilo vodnega kolesa. Za mletje so zelo pomembni kamni, ki so lahko naravni ali umetni. Naravni kamni so iz navadnega kamna, umetni pa iz posebne mase. Naravne kamne je bilo potrebno od časa do časa naklepati (nasekati), ker so se z mletjem obrabljali, medtem ko so kamni iz umetne mase obdržali svojo obliko in robatost. Par mlinskih kamnov, imenovanih tudi lafarji, je bil sestavljen iz zgornjaka (zgornjega kamna) in spodnjaka (spodnjega kamna). Spodnjak je bil pritjen, zgornjak pa se je vrtel po spodnjaku. V zgornjaku je bila tudi luknja, kamor so vsipali žito. Kamna sta bila nasekana, da se ju je žito bolje oprijelo. Za mletje rži, ajde in koruze so kmetje uporabljali kamne Teharčane, ki so se dobili v Teharjih. Za pšenico je bil primeren kamen iz Tržiča, ki so mu rekli kar Kranjc. Pri mletju ovska pa so kmetje najpogosteje uporabljali kar umetni kamen, saj je oves najtrši (Pungartnik, H., 1962).

Fotografskega gradiva o nekoč delujočih mlinih je bolj malo. Burjakov mlin v Črni na Koroškem je zelo podobna različica mlinom, ki so jih v svoji posesti imeli kmetje.

*Burjakov mlin
Vir: Siol.net (2016)*

4 VODNI MLINI NA HRIBOVSKI VASI STROJNA

Strojna je hribovita vasica in leži v Občini Ravne na Koroškem. Meji z Avstrijo, njen najvišji vrh pa sega kar 1055m visoko in jo uvršča med najvišje ležeča naselja v Sloveniji. Gre za naselje samotnih raztresenih kmetij, nekatere izmed njih so tako velike, da dajejo občutek zaselkov. Ena izmed prepoznavnejših kmetij je zagotovo kmetija Janež, saj je izjemen primer ljudskega stavbarstva, ki izvira iz 17. stoletja. Hiša je razen obokane črne kuhinje in kletnega dela v celoti lesena. Na Strojni je še danes več kmetij, nekatere izmed njih so v preteklosti mlele žito v svojih mlinih. Zdaj so kmetije v veliki meri modernizirane, kolesa vodnih mlinov se nič več ne vrtijo, žito pa se melje s pomočjo električnih mlinov.

Usoda mlinov je lepo ponazorjena v pesmi Ta stari mlin:

*Na obronku gozda in vasice male ob potoku,
se zaustavilo že davno mlinsko je kolo,
ki ga nekoč v starih časih poganjal je potoček z vodo,
da v mlinu mlelo se je žito.*

*Zdaj stari mlin zob časa ga napada,
kolo stoji, razpada.
Nič več ni moč ga slišati,
molči, sliši se samo potoček mali,
le on še danes tam živi,
teče kot nekoč in veselo žubori.*

*Čas neusmiljeno beži,
stoji le mlin,
v katerem se nekoč je žito v moko mlelo,
da kruh lahko so pekli vsi,
ki so takrat živeli
in danes jih več ni.*

*Ostali stari so spomini v bujnem rastju robidnic,
bodečih trnjev, zdaj v tišini stari mlin stoji,
krasi razpadajoče ga kolo,
ki z leti čas neusmiljeno mu briše vse lepote
in njega vse sledi.*

Ostanki nekoč pomembnih mlinov pa o njihovem obstoju pričajo še danes. Kmetije na Strojni, ki so imele v lasti svoje mline, so bile kmetija Rebernik, Oplaz, Šopek, Grm, Mavrel, Stovnik in Kadiž.

Ostanki mlina, lastna fotografija

Žito se je mlelo ob deževnih dnevih, pozno jeseni in zgodaj spomladi, ko voda v potokih ni bila več zamrznjena, dela na poljih pa še ni bilo obilo. Kmetije so imele tudi v okolici hiše zajetje vode. Kmetje so se med seboj dogovorili, kdaj bodo mleli, in potem so vsi spustili vodo iz svojih zajetij in tako povečali vodotok potoka in moč mlinov.

Nekoč mlin, danes ... (lastna fotografija)

Mleli so moški - kmetje sami, sinovi in hlapci. Moka je predstavljala pomembno živilo v prehranjevanju, saj so kmetje žito sejali doma, hramba žita ali moka pa ni bila zahtevna. Še danes poznamo mnogo koroških tradicionalnih jedi, katerih glavna sestavina je ravno moka: ajdovi žganci, koruzni žganci, skutni štruklji, ajdovi štruklji, kruh, kvočevi nudlni, za praznične dni tudi pogača. Po prihodu električne energije na Strojno pa so mlinci postopoma zamrli. Danes so priča nekoč pestremu dogajanju vodnih mlinov na Strojni le ostanki zidov in vodnih koles.

5 ZAKLJUČEK

Kulturna dediščina bogati zgodovino naroda. Z njeno pomočjo lahko razberemo način življenja naših prednikov. Sama bi bila zelo vesela, če se bi vsaj enega od mlinov na Strojni obnovili in tako bi si lahko mlajši ob pripovedovanju trenutno še živečih mlinarjev resnično predstavljali, kakšno je bilo življenje naših prednikov pred 100 in več leti. Danes namreč lahko samo stopimo v trgovino in za komaj evro kupimo kilogram kruha. Nekoč je bilo drugače. Da je bil kruh na mizi, je bilo potrebno ogromno postoriti: posejati, žeti, mleti, mesiti, peči in kar je še pomembneje, pri tem je sodelovala cela družina. Verjetno je kruh ravno zaradi tega postal simbol spoštovanja.

6 VIRI IN LITERATURA

- Bojc, E. (1974) *Pregovori in reki na Slovenskem*, Ljubljana, DZS.
- Oder, K., Šipek, A. (2005) *Povhov mlin v Šentanelski reki*, Prevalje, Občina Prevalje.
- Pungartnik, H. (1962) *Stari vodni pogoni v Mežiški dolini*, Ravne na Koroškem, Gimnazija Ravne.
- Siol.net (2016) *Elektronski vir* <https://siol.net/trendi/odkrivaj-slovenijo/ideja-za-konec-tedna-v-eno-najslikovitejsih-gorskih-dolin-v-sloveniji-423346>, [dostopno 16.5.2018].

27. 9.	Šolsko tekmovanje iz LOGIKE Čakamo na dobre rezultate.	
28. 9.	V petek, 28. 9. 2018, so se nekateri učenci (8) interesne dejavnosti Šolski vrt udeležili dogodka v okviru projekta Geopark Karavanke CŠOD Misija v Mežici. Sprejeli so nas v Info centru Rudnika Mežica, kjer so izvedli razgibane delavnice na temo geološke preteklosti. Kasneje so se učenci skupaj z vodiči odpravili na teren. Pokazali so jim aplikacijo, ki te vodi po samostojnem raziskovanju geološko-	

zgodovinsko obarvane krožne poti po Mežici. Vmes je veliko interaktivnih aktivnosti, ki jih učenec oz. obiskovalec lahko rešuje kar na telefonu. Ob koncu so vsi udeleženci prejeli praktične nagrade.

Zahvaljujemo se ČŠOD Dom Peca za prijetno doživetje in izkušnjo.

Zapisala in fotografirala: Romana Finžgar, učiteljica

29. 9.

DELOVNA SOBOTA (pouk)

Zbrala in uredila: Vanja Benko, mentorica ŠNO